

főoka annak, hogy az orosz szakot választottuk. Az orosz szakhoz hozzátartozott a részképzés is, amely öt vagy tíz hónapos moszkvai vagy leningrádi tartózkodást jelentett. A „reális” Szovjetunióval való találkozás persze sokkoló volt: a lehetetlenül rossz, megalázó életkörülmények, a nyilvánvaló szegénység, a tömeges népbuhtítás, az, hogy az embert a kollektivistá ideáinak megfelelően mindenképp „intézményesíteni” akarják, s a mindennapos huzavona az ilyen, intézményesített emberekkel – mindnyájunkra kiábrándítóan hatott. Ugyanakkor,

BAKA ISTVÁN
HODASZEVIC S PÁRIZSBAN
 ХОДАСЕВИЧ В ПАРИЖЕ

Lobog a tűz, de meleget nem ad,
 Csak megmorog, mint vackából a vad.
 Lobog a lélek rozzant tűzhelyen,
 Fölötte fortyog, főa fürtelem.

Hová lett Moszkva? Pétervár hava?
 Gorkij Szolovkit jóváhagyta ma.
 A moziban Chaplin bohóckodik...

A tálalón borospalack nyoma:
 Azúr helyett glazúron glória.
 Kátrányszintűs klozettszagú az égbolt.
 Csukd be a század ablakát! Elég volt!

E korszak semmitől sem ózdkodik.
 Rút katlanából ránk borult a szenny.
 Tedd le a tollad! Torkig ér a menny.

amit a rejtőző, a kultúrát még e körülmények között is féltve őrző Oroszországból megtapasztaltunk, egy életre meghatározta ehhez a világhoz való kötődésünket. A kádári Magyarországhoz képest a Szovjetunió-beli értelmiség igen nehéz körülmények között élt. Miután az egyéni érvényesülés a tisztességes ember számára lehetetlen volt, s az értelmiség egy kis része mégis tisztességes maradt, kialakult köreikben a *periférián-élés* igazi tudománya. E körökben olyan erős volt a szolidaritás, hogy akár heteket is el lehetett élni pénz, élelem, szállás nélkül – biztos lehetett az ember a barátok támogatásában, akik az utolsó falatjukat is megosztották veled. Azt is mondhatnám, hogy Leningrádban, a rideg kollégiumi körülmények között, ismerőseinknek köszönhetően, szellemi téren jóval otthonosabban éreztük magunkat, mint a magyarországi közömbös, „rendezett” világban, alkalmazkodó egyetemista társainkkal. Voltak hajnalig tartó beszélgetések, versolvasások, szenvedélyes viták, ivászatok – megtapasztaltuk az emberi feltárulkozásnak azt a fokát, amely csak akkor következik be, mikor az embernek nincs mit vesztenie, hiszen nincs értelme az alakoskodásnak, mivel élete ügyse fordul jobbra. S közben megismerkedtünk az igazi orosz irodalommal, azzal, amit elhallgattak a szovjet egyetemeken (itt kell megjegyezni, hogy Magyarországon akkoriban *Ahmatovát*, Mandelstamot, *Pilnyakot*, *Babelt* – Pista szakdolgozatát Babelből írta – már tanították, így kialakult az a furcsa helyzet, hogy a magyar egyetemisták jobban ismerték az orosz irodalmat, mint a Szovjetunió-beliek). Baka István is Leningrádban kapott először gépiratos, „szamizdat” *Brodskij-verseket*, tiltott Mandelstamot és *Paszternakot*. Leningrád-ban életre szóló barátságok születtek, s számunkra ezáltal mindannak, ami az orosz kultúrához tartozott, emberi hitele lett. Pista a leningrádi részképzés alatt próbálkozott először műfordítással.>>